

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania J. A.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 stycznia 2012 r.,
skargi ubezpieczonego o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego
wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 26 października 2010 r.,

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

Ubezpieczony – J. A. - wniósł w dniu 14 czerwca 2011 r. skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia Sądu Apelacyjnego z dnia 26 października 2010 r., zaskarżając je w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów postępowania: art. 217 § 1 i 2 k.p.c., przez pominięcie dowodu z przesłuchania świadków powołanych w postępowaniu odwoławczym, art. 235 § 1 k.p.c., przez uchybienie zasadzie bezpośredniości dowodów i pominięcie dowodów wnioskowanych przez ubezpieczonego, których to Sąd orzekający nie uwzględnił oraz art. 249 k.p.c. w związku z art. 235 k.p.c., przez pominięcie dowodu z dokumentów przedsiębiorstwa, w którym ubezpieczony był zatrudniony. Skarżący wskazał, iż skutek wydania zaskarżonego orzeczenia i naruszenia przepisów postępowania,

doszło do naruszenia prawa materialnego: art. XXIV ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks pracy (Dz. U. Nr 24, poz. 142 ze zm.) w związku z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), poprzez ich niewłaściwe zastosowanie.

Skarżący podniósł, że w wyniku wydanego orzeczenia ubezpieczonemu została wyrządzona szkoda w postaci odmowy przyznania mu prawa do świadczenia z tytułu pracy w warunkach szczególnych.

Wskazał także, że „nie zachodzą przesłanki do wznowienia postępowania wymienione w art. 401 k.p.c. czy z powodu jego niekonstytucyjności (art. 401¹ k.p.c.). W sprawie brak jest również przesłanek do wznowienia postępowania z przyczyn restytucyjnych i zachodzi niemożność wznowienia postępowania po raz kolejny oraz nie został wydany prawomocny wyrok skazujący (art. 404 k.p.c.). Skarga została wniesiona po upływie 60 dni od daty otrzymania wyroku wraz z uzasadnieniem”.

Skarżący wniósł o stwierdzenie, że w zaskarżonym zakresie orzeczenie jest niezgodne z prawem i „o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania lub przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W myśl art. 424¹ § 1 k.p.c. - w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 155, poz. 1037), obowiązującym od 25 września 2010 r., można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe.

Jedną z przesłanek uzasadniających złożenie skargi jest niemożność zmiany lub uchylenia orzeczenia w drodze przysługujących stronie środków prawnych (zarówno w chwili orzekania co do skargi, jak i w przeszłości). Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest dopuszczalna, gdy zmiana lub uchylenie orzeczenia w drodze jednego z tak rozumianych środków prawnych nie było i nie jest możliwe (co strona musi wykazać w treści skargi – art. 424⁵ § 1 pkt 5). W tym kontekście należy wskazać, że w sprawach o emeryturę przysługuje skarga kasacyjna (art. 398² § 1 k.p.c.), a więc zmiana zaskarżonego wyroku była możliwa w drodze wniesienia tego środka odwoławczego.

Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że skarga jest co do zasady niedopuszczalna, jeżeli w sprawie strona miała możliwość zaskarżenia wyroku apelacją, skargą kasacyjną, skargą o wznowienie postępowania lub mogła skorzystać z innego środka, np. wniosku o przywrócenie terminu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 stycznia 2006 r., II CNP 2/06, OSNC 2006 nr 6, poz. 112; z dnia 12 maja 2011 r., II BU 10/10, LEX nr 863955). Od tego unormowania ustawodawca wprowadził wyjątek przewidziany w art. 424¹ § 2 k.p.c. Na podstawie tej regulacji, skarga przysługuje także - w wyjątkowych wypadkach - od prawomocnego wyroku sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, chociaż strony nie skorzystały z przysługujących im środków prawnych, jeżeli niezgodność orzeczenia z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie orzeczenia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych. Zatem wyjątek od zasady określony w art. 424¹ § 2 k.p.c. uzależnia dopuszczalność skargi od kumulatywnego spełnienia dwóch przesłanek: po pierwsze - istnienia wyjątkowego wypadku, który uniemożliwił wniesienie środka odwoławczego lub środka zaskarżenia i po drugie - występowania niezgodności z prawem o kwalifikowanym charakterze, wynikającej z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że wyjątkowe wypadki, o których stanowi art. 424¹ § 2 k.p.c., odnoszą się także do przyczyn

nieskorzystania przez stronę z przysługujących jej środków zaskarżenia. Przyczyny te muszą mieć charakter wyjątkowy w znaczeniu obiektywnym, co oznacza, że chodzi o wyjątkowe okoliczności obiektywnie uniemożliwiające stronie wniesienie środka zaskarżenia, a nie o okoliczności subiektywne, wynikające z woli lub zaniechań strony. Wnosząc skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku strona musi zatem wykazać, że nieskorzystanie przez nią z przysługującego środka prawnego nastąpiło z wyjątkowych powodów mających charakter siły wyższej, takich jak ciężka choroba, katastrofa, klęska żywiołowa czy wyjątkowe okoliczności leżące po stronie osób trzecich, które obiektywnie rzecz biorąc uniemożliwiły wniesienie środka zaskarżenia (por. np. postanowienia sądu Najwyższego; z dnia 10 sierpnia 2010 r. II CNP39/10, LEX nr 603891; z dnia 2 lutego 2006 r., I CNP 4/06, OSNC 2006 nr 6, poz. 113; z dnia 29 listopada 2006 r., II CNP 85/06, LEX nr 738094; z dnia 7 lutego 2008 r., IV CNP 217/07, OSNC-ZD 2008 nr 4, poz. 114; z dnia 10 sierpnia 2010 r., II CNP 38/10, LEX nr 603890).

Żadna z powyższych okoliczności nie została w skardze przywołana, a dopiero wykazanie występowania wyjątkowego wypadku uzasadniającego wniesienie skargi w sytuacji określonej w art. 424¹ § 2 k.p.c. stanowi o jej dopuszczalności. Wykazanie wystąpienia wyjątkowego wypadku uzasadniającego wniesienie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia stanowi jej samoistny istotny element konstrukcyjny, gdyż z punktu widzenia Skarbu Państwa odpowiadającego subsydiarnie, strona powinna wykazać, że za pomocą dostępnych jej środków prawnych ustanowionych przez prawo uczyniła wszystko, żeby szkody uniknąć lub zapobiec jej powstaniu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2009 r., II BP 6/08, LEX nr 746167). Stosownie do treści art. 424⁵ § 1 pkt 5 *in fine* k.p.c., jeżeli skargę wniesiono na podstawie art. 424¹ § 2 k.p.c., jej wymaganie formalne stanowi także obowiązek wykazania, że występuje wyjątkowy wypadek uzasadniający wniesienie skargi. Tego zaś w przedmiotowej skardze zabrakło, w szczególności zaś skarżący w żaden sposób nie odniósł się do okoliczności związanych z odrzuceniem przez Sąd drugiej instancji wniesionej przez niego skargi kasacyjnej z uwagi na nieuzupełnienie w terminie jej braku formalnego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że każde z wymagań przewidzianych w art. 424⁵ § 1 k.p.c. ma charakter samoistny, powinno być zatem spełnione niezależnie od innych wymagań. Brak choćby jednego z nich powoduje, że skarga jest dotknięta istotną wadą, nienaprawialną w trybie właściwym dla usuwania braków formalnych i podlega odrzuceniu *a limine* (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 października 2009 r., IV CNP 56/09, LEX nr 852574; z dnia 17 czerwca 2008 r., I BU 18/07, LEX nr 646301).

Zauważyć też należy, że sformułowany w skardze wniosek „o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania lub przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych” nie ma podstawy prawnej, gdyż zgodnie z art. 424¹¹ § 2 k.p.c. w razie uwzględnienia skargi Sąd Najwyższy stwierdza, że wyrok jest w zaskarżonym zakresie niezgodny z prawem. Środek prawny w postaci skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie zmierza do podważenia zaskarżonego wyroku, lecz umożliwia uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie w oddzielnym postępowaniu naprawienia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie organu Państwa. Stwierdzenie niezgodności z prawem nie uchyla prawomocności i mocy obowiązującej zaskarżonego orzeczenia. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2009 r., IV CNP 96/08, LEX nr 492152).

Z tych względów przedmiotowa skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku podlega odrzuceniu na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c., jako niespełniająca wymagań z art. 424⁵ § 1 k.p.c.